

Interactieve pdf

Overzicht kennis implementatie muziek(therapie) voor mensen met dementie in het verpleeghuis

Projectsamenvatting

Kennisclips

Implementatiewijzer

Training voor muziektherapeuten en verzorgenden

ZonMw

Projectsamenvatting

Achtergrond

Wanneer er sprake is van probleemgedrag bij mensen met dementie hebben psychosociale interventies de voorkeur boven het gebruik van psychofarmaca vanwege mogelijke bijwerkingen. Tot de psychosociale interventies behoort o.a. de inzet van muziek(therapie). Muziek(therapie) is een laagdrempelige psychosociale interventie, waarbij aandacht is voor kwaliteit van leven en de nog bestaande capaciteiten van mensen met dementie. Er is toenemende aandacht voor de meerwaarde van muziek(therapie) voor mensen met dementie, maar hoe muziek(therapie) op effectieve wijze te implementeren in de praktijk is nog onvoldoende onderzocht. In het eerdere ZonMw Memorabel project 'De juiste snaar met muziek' is een Individuele MuziekLuister Interventie (IMLI) en een Individuele Muziektherapeutische Interventie (IMTI) ontwikkeld en onderzocht in co-creatie met de praktijk om probleemgedrag te verminderen bij mensen met dementie in het verpleeghuis (1, 2). Zowel de IMTI als IMLI zijn effectief gebleken op het verminderen van probleemgedrag en het verbeteren van kwaliteit van leven middels een gerandomiseerde gecontroleerde studie (RCT) met 172 deelnemers. Verpleeghuisorganisaties en patiëntvertegenwoordigers vroegen zich echter af hoe deze interventies het beste geïmplementeerd kunnen worden in de praktijk.

Doelstellingen

Het huidige project heeft zich gericht op drie doelstellingen, namelijk:

1. Opname van IMTI in de 'databank erkende interventies' van Vilans.
2. Ontwikkelen en verspreiden van kennismaterialen van de IMTI en IMLI voor de praktijk.
3. Ontwikkelen van een professionele training, met uitgewerkte praktijkcases, voor muziektherapeuten en verzorgenden in samenwerking met minimaal twee betrokken zorgorganisaties.

Projectopzet

Om te komen tot kennismaterialen en trainingen die ondersteunend zijn voor de implementatie van de IMLI en IMTI in de praktijk, is samengewerkt met drie Nederlandse verpleeghuisorganisaties. Om te onderzoeken hoe de IMLI en IMTI het beste geïmplementeerd kunnen worden in de praktijk, is aangesloten bij het implementatiemodel van Wensing & Grol (2017) (3). Wensing en Grol (2017) onderscheiden vijf fasen die een organisatie doorloopt om tot implementatie en integratie van een nieuwe werkwijze te komen: oriëntatie, inzicht, acceptatie, verandering en behoud. De deelnemende verpleeghuisorganisaties hebben ervaringen opgedaan met de implementatie van muziek(therapie) met behulp van het implementatiemodel. Middels kwalitatief onderzoek zijn hun ervaringen opgehaald ten aanzien van bevorderende en belemmerende factoren voor de implementatie van muziek(therapie) in de dagelijkse zorg bij mensen met dementie. Hiervoor zijn interviews en focusgroepen gehouden met zorgmedewerkers, behandelaren en managementmedewerkers. Op basis van de resultaten van de focusgroepen en interviews, zijn diverse kennismaterialen en trainingen ontwikkeld om de implementatie van de IMLI en IMTI te ondersteunen in de praktijk. Daarnaast is de IMTI aangemeld bij de databank erkende interventies van Vilans.

Muziektherapeut: "Bij individuele muziektherapie (IMTI) is er sprake van een traject dat uiteindelijk afgerond wordt. Het is goed om dan samen met verzorgenden te kijken naar tools die binnen de zorg door hun ingezet kunnen blijven worden. Ook na afronding van de individuele muziektherapie. De muziekluisterinterventie (IMLI) kan hiervoor gebruikt worden, bijvoorbeeld tijdens ADL (Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen) of in een groep."

Verzorgende: "Muziek wordt ook echt ingezet als luisterinterventie, dus binnen het zorgplan. Het heeft een positief effect op het probleemgedrag. Bijvoorbeeld bij een wondverzorging waarbij de muziekluisterinterventie ingezet wordt. De muziek zorgt voor afleiding, waardoor er gewoon veel minder pijnveraring is of minder bewustwording van het feit dat iemand bezig is met iets dat de cliënt eigenlijk niet prettig vindt. Het neemt op die manier een stukje angst of ongeremd gedrag weg. Daar heb ik als verzorgende echt mijn voordelen uitgehaald."

Deelnemers project

Aan dit onderzoek hebben drie verpleeghuisorganisaties deelgenomen, namelijk Eveen (noord Nederland), Laurens (west Nederland) en Sevagram (zuid Nederland). Alle drie de organisaties hadden naar aanleiding van het eerder uitgevoerde ZonMw project 'De juiste snaar met muziek' aangegeven interesse te hebben in de implementatie van de interventies. De deelnemers aan de interviews en focusgroepen betroffen zorgmedewerkers, behandelaren en managementmedewerkers van deze verpleeghuisorganisatie die vanuit hun functie nauw betrokken waren bij de behandeling en/of beleid ten aanzien van probleemgedrag bij mensen met dementie.

Resultaten

Alle drie de doelstellingen zijn behaald binnen het project. Voor de eerste doelstelling is de aanvraag voor erkenning van de IMTI bij de databank van Vilans ingediend in nauwe samenwerking met Vilans. De definitieve beoordeling van Vilans wordt in het voorjaar van 2024 verwacht. Ten behoeve van de tweede en derde doelstelling zijn de volgende kennismaterialen en trainingen ontwikkeld:

- » Kennisclips: Ter ondersteuning van de verspreiding van kennis ten aanzien van de implementatie van de IMLI en IMTI zijn vijf kennisclips ontwikkeld voor o.a. geïnteresseerde muziektherapeuten en verzorgenden.
- » Interactieve PDF: Om alle opgedane kennis rondom de implementatie van de IMTI en IMLI overzichtelijk te presenteren is een interactieve PDF ontwikkeld. Hierin worden alle kennismaterialen toegelicht inclusief links naar de materialen.
- » Implementatiewijzer: De ontwikkelde implementatiewijzer geeft op een laagdrempelige manier weer welke aspecten nodig zijn voor een succesvolle implementatie van de muziek(therapie) interventies IMLI en IMTI binnen een verpleeghuisorganisatie voor mensen met dementie.
- » Training voor zorgmedewerkers en training voor muziektherapeuten: Om muziektherapeuten en zorgmedewerkers vaardig te maken in het kunnen bieden en implementeren van de IMTI en/of IMLI is er op basis van de resultaten en inzichten een training voor zorgmedewerkers en een voor een training voor muziektherapeuten ontwikkeld.
- » Praktijkcases: Binnen het huidige project zijn verschillende ervaringen van betrokken medewerkers met de interventies opgehaald, de praktijkcases. Deze praktijkcases zijn voorbeelden van hoe de interventies positief kunnen bijdragen aan de kwaliteit van leven van mensen met dementie. Een groot deel van deze praktijkcases zijn verwerkt in de kennisclips. Daarnaast is er een aantal praktijkcases opgenomen in de implementatiewijzer en de interactieve PDF.

Meer informatie, inclusief links, over deze kennismaterialen en trainingen is verderop in dit bestand te vinden en op [De juiste snaar met muziek \(kenvak.nl\)](https://kenvak.nl).

Discussie

De inzet van de muziek(therapeutische) interventies IMTI en IMLI zijn van meerwaarde voor mensen met dementie in het verpleeghuis. De interventies hebben een positief effect op het verminderen van probleemgedrag en bevorderen de kwaliteit van leven. Daarnaast betreffen het laagdrempelige interventies die passen bij de huidige wetenschappelijke inzichten dat probleemgedrag bij dementie het beste kan worden aangepakt middels een methodische, multidisciplinaire en persoonsgerichte aanpak. De implementatie van deze interventies blijkt voor zorgorganisaties niet vanzelfsprekend te zijn gezien de complexiteit van goede persoonsgerichte dementiezorg bij mensen met dementie. Succesvolle implementatie van de interventies vraagt bereidheid van een organisatie en haar medewerkers om bepaalde stappen te doorlopen om daarmee nieuw gedrag aan te leren. Vanuit de samenwerking met de zorgorganisaties kan geconcludeerd worden dat de behoefte groot is aan een gecombineerde implementatie van de IMTI en IMLI in de praktijk. De ontwikkelde kennismaterialen en trainingen en de beschikbaarheid van IMTI in de databank van Vilans bieden verpleeghuisorganisaties stevige handreikingen om met implementatie van de interventies aan de slag te gaan. Het huidige project heeft helder gemaakt welke stappen doorlopen moeten worden, wat nodig is voor de uitvoerbaarheid van de interventies en aan welke organisatorische randvoorwaarden moet worden voldaan. Hiervoor zijn passende kennismaterialen en trainingen ontwikkeld, maar toch zijn er ook nog uitdagingen. In toekomstig implementatieonderzoek naar deze interventies kan het interessant zijn om meer aandacht te hebben voor het evalueren van nieuw behandelbeleid op lange termijn zodat nieuw gedrag en beleid duurzaam geborgd kan worden, ook na het doorlopen van de aanbevolen implementatie stappen. Daarnaast zijn de resultaten gebaseerd op ervaringen van relatief grote verpleeghuisorganisaties. In toekomstig onderzoek is het interessant om ook de ervaringen van o.a. kleinschalige woonvoorzieningen te betrekken en om te onderzoeken hoe een overdracht van muziek(therapie) in de thuissituatie naar muziek(therapie) in het verpleeghuis voor mensen met dementie het beste gerealiseerd kan worden.

Registratienummer

ZonMw projectnummer 7330507031 / The International Clinical Trials Registry Platform (ICTRP) (Identifier: NL8861)

1. Prick, A. J. C., Van Domburg, P., Vink, A., Lumeij, L., Alofs, E., & van Hooren, S. A. H. (2021). De juiste snaar met muziektherapie bij mensen met dementie in het verpleeghuis: De ontwikkeling en evaluatie van een consensus-based Individuele MuziekTherapeutische Interventie ter vermindering van for Probleemgedrag bij mensen met Dementie (IMTI-ProDem). *Tijdschrift voor Vaktherapie*, 17.
2. Prick, A.J.C., Zuidema, S.U., Van Domburg, P., Verboon, P., Vink, A.C., Schols, J.M., Van Hooren, S. (2023, submitted). Effects of an individual music therapy and music listening intervention nursing home residents with dementia: A multicenter single blind randomized controlled trial. *Special Issue of Frontiers in Medicine: Music Therapy in Geriatrics II*
3. Wensing, M., Grol, R., Wensing, M., & Grol, R. (2017). Theorieën over implementatie. *Implementatie: Effectieve verbetering van de patiëntenzorg*, 17-42.

Producten

Kennisclips

Ter ondersteuning van de verspreiding en implementatie van IMLI en IMTI binnen de verpleeghuiszorg zijn er vijf kennisclips ontwikkeld. Elk van deze clips bevat een interview met een expert op het betreffende thema. De clips zijn opgenomen bij zorgorganisatie Eveen. De interviews zijn aangevuld met beeldmateriaal uit het project 'De juiste snaar met muziek'. Klik hieronder op de link om de clips te bekijken.

1. [Draagvlak creëren voor muziek\(therapie\) in het verpleeghuis](#) (doelgroep: zorgmanagers)
2. [Wat is muziektherapie?](#) (doelgroep: muziektherapeuten, behandelaren, zorgmedewerkers, management)
3. [Individuele muziekluisterinterventie ter vermindering van probleemgedrag bij mensen met dementie \(IMLI\)](#) (doelgroep: muziektherapeuten, behandelaren, zorgmedewerkers, management)
4. [Richtlijn probleemgedrag](#) (doelgroep: muziektherapeuten, behandelaren, zorgmedewerkers, management)
5. [Muziektherapie bij mensen met dementie en probleemgedrag \(IMTI\)](#) (doelgroep: muziektherapeuten, behandelaren, zorgmedewerkers, management)

Implementatiewijzer

De implementatiewijzer is een handreiking voor verpleeghuisorganisaties die ontwikkeld is vanuit de VIMP en beschrijft op een laagdrempelige manier de aspecten die nodig zijn voor een succesvolle implementatie van de muziek(therapie) interventies IMTI en IMLI in een zorgorganisatie. Belangrijke aspecten waaraan gedacht kan worden zijn het formeren van een projectgroep, het identificeren van taken en rollen vanuit de stakeholders, de bijbehorende strategieën en de evaluatie en borging. Er is tevens een voorbeeld tijdspad voor het implementeren van de IMTI en/of IMLI in een zorgorganisatie opgenomen. De implementatiewijzer wordt ondersteund met voorbeelden vanuit de praktijk. Klik **hier** voor de implementatiewijzer.

Muziektherapeut: “Op het moment dat je individuele muziektherapie (IMTI) doet met de cliënt, kun je onderzoeken welke persoonlijke voorkeursmuziek effect heeft op het gedrag en stemming. Deze kennis kun je dan vanuit de muziektherapie overdragen aan de zorg zodat deze in de vorm van een luisterinterventie (IMLI) door verzorgenden ingezet kan worden op het moment dat er probleemgedrag speelt.”

Verzorgende: “Nadat ik ‘aandachtsvelder muziek’ ben geworden bij mijn zorgorganisatie, heb ik een cursus gevolgd over de inzet van muziek en ik werd laaiend enthousiast! Ik ben mijn werk ooit begonnen zonder toepassing van muziek in de zorg en nu gebruik ik het dagelijks! Ik maak bijvoorbeeld gebruik van muziekvragen die ik voorleg aan familieleden. Ik enthousiasmeer collega’s spelenderwijs en zo ontdek ik zelf elke keer weer wat nieuws.”

Professionele training voor muziektherapeuten en verzorgenden

Ter ondersteuning van de implementatie en het toepassen van de muziekinterventies (IMTI en IMLI) op de juiste wijze in de dagelijkse praktijk van een zorgorganisatie zijn twee trainingen ontwikkeld. Er is een training ontwikkeld voor muziektherapeuten en daarnaast ook een training voor verzorgenden. De trainingen zijn gedurende de VIMP inco-creatie tussen onderzoekers van het lectoraat KenVaK van Zuyd, een muziektherapeut Barbara Breedijk en een verpleegkundig specialist Koen Manders ontwikkeld.

De training voor verzorgenden heeft als doel het inspireren en vergroten van de kennis rondom de inzet van muziektherapie bij mensen met dementie en probleemgedrag. De training bestaat uit twee dagdelen, elk van drie uur. De training is gericht op zorgprofessionals die werken in een zorgorganisatie met mensen met dementie.

De training voor muziektherapeuten geeft inzicht in muziektherapie bij mensen met dementie en geeft inzicht in de inzet van IMTI en IMLI bij mensen met dementie en probleemgedrag in het verpleeghuis.

Praktische informatie trainingen

- » Doelgroep: muziektherapeuten en/of verzorgenden die werken met mensen met dementie en probleemgedrag
- » Doel:
 - inspireren, vergroten van kennis en inzichten in muziektherapie voor mensen met dementie
 - kunnen toepassen van muziek therapeutische interventies bij mensen met dementie en probleemgedrag die wonen in een verpleeghuis
- » Duur: twee dagdelen van elk 3 uur
- » Locatie: nader te bepalen

Voor meer informatie of het aanmelden voor de trainingen kan contact opgenomen worden met:
kenvak@zuyd.nl.